

TÍÐINDI

Tveir stílmleistarar

Jonhard Mikkelsen

Arnstein Niclasen

Arnstein Niclasen, eins staðbundin og miðalhampa klaksvíkingur, hevur rakt upp sína egnu ættargrein, sum ólst upp úti á Bø. Hjá uppisitarunum úti á Kirkjubøreyni, sum ikki hava sett onnur spor eftir seg har úti á nesinum enn nakrar mosagrónar steinar. Tað er ikki so frægt, at føroyingar flestir vita, at har úti í óbygðum einaferð var eitt lítið bygðarlag. Søguna, sum fjalir seg í teimum ógáaðu toftunum, hevur Arnstein drigið okkum fram í ljós. Og burtur úr øllum tí, hann hespar upp, eru nógvir stakir tilbúðir, søgur um húski og einstaklingar, um embætisfólk og bøndur og mangt, mangt annað.

Her eru søgur um sýslumannin H. C. Müller og Jóannes Bóna. Rasmus Effersøe, Leo-ættina í Vági og Grimsby, Gamla Sloan, brøðurnar Mads og Niclas á Velbastað, bømannaþrógð, Vallekilde Háskúla, fleiri ættargreiningar, so sum úr Funningsstovu og Skrivarastovu í Havn – heilt frá 1700-talinum og fram til okkara tíð, manntøl, staðarnøvn, kort og myndir yvir umhvørvið úti á Bø. Um fólk sum Rakul á Bø, skipbrotnu s/s “Barjamu”, Dia á Bø, Guttorm Andersen, løgmann, ið var 20 markabóna úti á Bø í 1550, von Born og von Løbner o.o.

Arnstein hevur sín serliga stíl og sítt sermerkta frásøgulag, og bók-in hevur ein poetiskan dām, sum er heldur sjaldsamt, tá ið um slíkt tekstaslag ræður.

Fyrsta dømi:

Úthurðin úti á Bø ríkir fyri seinastu ferð. Eitt avgamalt bygðarlag letur eyguni aftur eftir lokið dagsverk. Eitt harðvunnið tíðarskeið er at enda komið.

Tey seinastu fólkinu hava savnað sínar fáu pjøkar og ognarlutir saman í byrðar til burturferðar. Nakað av ognarlutum og okkurt av tilfari verður varisliga niðurtikið og hóskandi handfarið, tí kanska kann hetta koma aftur til nyttu í einum sethúsum, sum standa í gerð undir Gláðsheggi í Havn.

Við Skálabakka hoyrist áartutlið fra mataránni. Tað runar við sjóvarmálan, og aldubrotini suffa seigan í Skirgjógv. Fjar fuglaljóð og jarm hómast um hagaleitið. Annars andar alt av tøgnum og friði um hvarvið alt.

Tagnaður er teirra songur, ein dag fóru tey avstað –

Tann seinasti veturin 1893/94 royndist, sum so mangan, bæði harður og kaldur. Aðruhvørja løtu,

sum eftir tørni, brendi hann á við hørðum høgættarvindi og sterku kulda, fyri í næsta viðbragdi at stækka yvir um kringin við ilsligum lágættarregni og vindi. Mikil húsaskaði hendi kring landið av ódnarveðri upp undir jól (16. des.).

Várið 1894 royndist harafturímóti bæði kalt og turt. Frostið spilti ein heilan hóp av torvinum. Stórt felli var í lembing við nógvu vindi.

Vindsamt summer, skýbøklar fara sum framsettur bátur í sólsetri og fyri norðan fjøll hin grøni eldur.

Seigliga fara tey so til gongu. Hvør undir síni tungu klyv eftir aldagomlu gøtuni inn undir Ravnarøkurnar. Aftur eftir slóðini haðani tey komu, sum ein ættargrein av Reyni í Havn - einaferð í seytjanhundrað-talinum. Heim eftir gøtuni, sum leiðir upp um røðina handan leitið við Reynsmúlalág.

Annað dømi: Tíðaraldan

Endaliga niðurløguárið úti á Bø var, sum áður nevnt, 1894. Her kunnu vit steðga á eitt bil, meðan tann 19. øldin leggur seg afturá, soleiðis hendur í favn, tí at eitt nýtt tíðarskeið er í heinta og væntu.

Den mätta dagen, den är aldrig störst. Den bästa dagen er en dag av törst.

Við aldaskifti alda ofta nýggj rák og hugbirtingar. Aðrar ræsir rísa undan sýnu, og nýggjar skipanir taka seg upp við vón um framburð og varandi frið millum heimsins lond og mannabørn. Og framburður kom við tí nýggju øldini, serstakliga á tí tekniska økinum. Nógvan nýggj og hent framstig komu fyri dagin so sum: makaleysar maskinur, drekar á flogi og fúkandi bilar. Meðan vónirnar um varandi frið millum lond og fólk ikki komu at lúka somu treyt. Tí hvør veit ikki frá søguni at siga, um hvussu nógvan nýggj og hægri teknisk frambrot – sum upprunaliga vórðu ætlað til frið og frama – ið ikki straks av mannaávum blivu brúkt til óhugnaliga hernaðarlaga dubbing?

Tann íborna tráan skapningsins eftir ognum, valdi og vinningi tykist ongan enda at taka, og muran til makt - manna millum - kennir onga broyting til bata. Men tað er so ein onnur søga

Triðja dømi: Árið 1894 í stuttum tøkum

Henda veturin verður ein nýggjur viti tendraður úti á Borðuni til miklan fagnað fyri havnarfólk og havsins synir (1. okt. '93). Ein sangur

varð yrktur til birtingarhøvið við hesum fagnaðarboðum:

“At ljós er nú leið yvir bylgju”. (re?)

Og uttan úr heimi glottar í. Ein skonnart fer 1. nýggjársdag á land í Havn í ódnarveðri, vrakið bleiv keypt og afturgjørt av Restorffsmonnunum og fær navnið: “Frederiksvaag”.

Tað franska felagið “La Société minière des Iles Féroé” keypir rættindi til at høgga kol í Trongisvági.

Og høvuðsstaðurin dregur at sær. Ein nýggj skemtivísa sveimar millum unga fólk og verður havd uppi á gólvi, nevnd: Gentukæti (eftir jpg) um tær ungu genturnar, sum í einsemi dvølja á bygd við leikalindanna íbornu dreymum og langtan eftir øðrum luti og lívi.

Hesi ungu fljóð droyma um at fara heiman - burtur av bygd og til Havnar: Ta deiligu Havnina - har ið rættir unglingar eru og klæddir sum menn - og saman við teimum í stási at spassera runt um tann heila bý og út á Skansan.

Tórshavnar kommunuskúli varð tikið í brúk hetta árið. Hesin bygningur, sum nú er bæriligu býráðshús býarins, bygdur úr tilhøgdum føroyskum gróti.

Havnin var fámentari tá og helst eisini bygdasligari enn í dag. Býurin var enn ikki blivin keypstaður, hóast høvuðsstaður landsins. Eini 1500 fólk búðu í Havn um hetta leitið. Øll hava ivaleyst kent hvørt annað - upp á persón - um ikki annað.

Meginparturin av almúguni lá undir fátækramarkinum. Tó var har ein fámentur yvirklassi av maktfullum embætismonnum og øðrum múgvandi, sum fingust við at sæta sær og sínum sum frægast – hesi sum um hendur høvdu embæti, handil ella annað vinnuvirksemi.

Sjónligt var fyri mong, at síðani Kongaligi Einahandilin fór í søguna í 1856, vóru brennivinsbørnini alsamt fjølgað, og tann svári eftirburðurin lá berur: at familjur og heim blivu oydd av hungri og halli.

Hetta tí, at peningur, ognir

og óðal so bráðliga fingur annan ólíkligan eigara – soleiðis bara tvørtur um diskinn - av armóð og ómegd ella lyndisbreki - á beisku vágskál lívsins og lagnunnar.

Heini Olsen

Vestmenningurin Heini Olsen, sum er ættaður frá Heina Havreka og hevur ríkið um mestsum øll heimsins lond dastið av hálvari øld, hevur skrivað bók um ta tíðina, tá ið hann sum ungur verkfrøðingur starvaðist í Miðeystri. Eitt óvanliga hendingaríkt lív í fremmandum mentanum og fremmandum málum. Heini lærði seg persíkt og legði seg eftir at skilja mentanina har.

Sum vegaverkfrøðingur varð kravt, at bæði eitt og annað varð skrásett hvønn dag. Umframt alt tað kravda, skrivaði hann dagbók og tók myndir av øllum tí forvitnisliga, ið hann sá. Eisini var hann ásttikin í danskari gentu, sum hann skrivaði til hvørja viku. Nú hevur hann savnað alt tilfarið og lisið øll brøvini